

Österrikes samregering

I slutet av april 1945 bildade socialdemokraten Karl Renner, som redan efter det första världskriget framträtt som "statsgrundare", en provisorisk regering med representanter för de båda stora demokratiska partierna samt för kommunismen. Nya val utlystes till hösten; man beslöt att 1929 års demokratiska författning — som stärkt exekutivmakten i förhållande till 1921 års författning — skulle återupprättas. Denna koalition — ur vilken konunisterna uteslöts 1947 — har sedan dess blivit bestående. Österrike har styrts av en samregering, stödd av en överväldigande majoritet inom representation och folk. Sedan Renner av representationen valts till president har posten som kansler innehaft av folkpartiets ledare, först Leopold Figl, sedan Julius Raab. De två folkvalda presidenterna har däremot varit socialister.

Utmärkande för systemet är att samregeringens principer efter varje val genom ingående förhandlingar mellan de båda partierna utformats i koalitions-pakter. I dessa pakter, som omfattar flera trycksidor, ges allmänna direktiv för det politiska arbetet, kompletterade med av regeringen fastställda arbetsprogram. Till de viktigaste reglerna hör att högre förvaltningsposter, inklusive poster i de förstatligade industrierna, skall fördelas mellan partierna i proportion till deras vid nästföregående val erhållna mandatantal; en minister eller förvaltningschef från folkpartiet har som statssekreterare eller ställföreträdare en socialdemokrat, och vice versa. Ett särskilt koalitionsutskott av medlemmar i nationalrådet står vid regeringens sida som rådgivare och ett slags kontrollör. Man utgår från att partierna i alla frågor av större vikt skall vara eniga, churuväl i pakterna av 1953 och 1956 stadgas om "ett koalitionsfritt område". Det ytterligt intima samarbetet under en ingående ömsesidig övervakning är systemets karaktäristiska drag. Nyval före den ordinarie fyraårsperiodens utgång får ej äga rum annat än efter avtal mellan koalitionspartierna; 1956 och 1959 har tvister lett till att nyval beslutits ungefär ett år före valperiodens slut. Under nyvalen fungerar enligt koalitions-pakten fortfarande samregering. Något regeringsskifte i mera egentlig mening har alltså aldrig ägt rum. Folkomröstningar, som enligt författningen är möjliga under vissa betingelser, har inte förekommit.

I det stora flertalet frågor har utan större svårigheter enighet nåtts. Den mest principiella tvistefrågan gäller den socialisering av bankerna och delar av industrin (bland annat järn- och stålverk samt oljeproduktionen) som beslöts på ett tidigt stadium. Det är svårt att fastställa omfattningen av denna socialisering, då staten äger aktier i enskilda företag och enskilda äger aktier i statsföretag, men i varje fall är omkring en femtedel av industriarbetarna anställda i statliga företag. Socialiseringen önskades i princip av socialisterna och godtogs av folkpartiet, särskilt med hänsyn till att privat kapital för inköp av företagen — till stor del tidigare i den nazistiska statens ägo — knappast kunde uppdivas. Numera strävar emellertid folkpartiet efter avsocialisering, bland annat genom försäljning av aktier i statsföretagen, medan socialisterna i huvudsak vill bevara den bestående ordningen. Hittills har man klarat denna fråga — liksom frågorna om statsföretagens förvaltning — genom ömsesidiga eftergifter.

Eljest förekommer självfallet inom koalitionen tvister som helt enkelt betingas av att de samverkande partierna företräder samhällsgrupper med i viss

Opinionen i försvarsfrågan

och frågan om anskaffande av kärnvapen för Sverige har diskuterats i en rad tidningar i anslutning till nyligen publicerade opinionsundersökningar. Senast påpekar Svenska Dagbladet att dylika undersökningar på hösten 1957 och hösten 1958 ger vid handen att allt flera har tagit ställning till Sveriges behov av atomvapen, att majoriteten av dem som har någon mening anser dylika vapen behövliga, men att den minoritet som är emot atomvapen för Sverige vuxit under tiden mellan de båda undersökningarna. Det bör i anslutning här till understrykas att en ny undersökning nyligen hållits och att denna både vad beträffar försvarsopinionen och inställningen till atomvapen ger en helt annan och från vår utgångspunkt mera positiv bild av läget. Enligt vad vi erfarit kommer denna undersökning inom kort att publiceras, och vi avstår från att diskutera dessa opinionsfrågor innan publiceringen ägt rum.

mån skilda ekonomiska intressen. En sådan tvistefråga är jordbruksregleringen; man är ense om direkta eller indirekta subventioner för att uppehålla jordbruket — som systerländerna omkring 22 procent av befolkningen — men i detaljer uppstår motsättningar, och en bidragande orsak till beslutet i mars om nyval är skilda meningar rörande mjölkpriserna. En annan just nu aktuell fråga är utformningen av hyresregleringen. Det är alltså detaljproblem av samma art som framträder i alla västeuropeiska demokratier.

Det österrikiska systemet lider utan tvivel i viss omfattning av sådana svagheter som i den svenska debatten påstått vara ofrånkomliga konsekvenser av en samregering. Parlamentets ställning har försämrats i förhållande till regeringens, fraktionstvång vid omröstningar är snarare regel än undantag, sammanträdena är relativt få och debatterna korta och föga uppmärksammade. Systemets anhängare hävdar att dessa tvister kan undanröjas eller begränsas utan att själva systemet upphävas. Partierna borde, såsom i Schweiz, tillåta en friare parlamentarisk opposition och på detta sätt förena vitalitet och samverkan. För närvarande råder, säger man, en överdriven rädsla för att öppna och fria debatter skall blotta eller framkalla sprickor mellan partierna och kanske än mer inom partierna. Det bör emellertid betonas att den politiska diskussionen utanför representationen är livlig och jämförelsevis obunden. Valstriderna är naturligtvis inte så hetsiga som under mellankrigstidens hårda maktkamp, men i pressen och på folkmötena angriper partierna varandra med en skärpa som kontrasterar mot det goda samarbetet i regering och parlament.

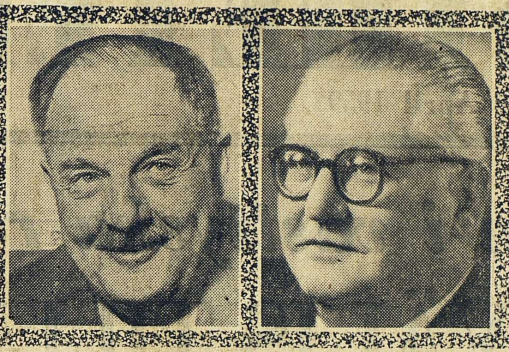
Av de två partierna är socialisterna, som de svagare, sannolikt mera aktivt inställda på en fortsatt samverkan än folkpartiet. För att få denna samverkan att stämma med de kvardröjande marxistiska teserna används argument som ofta ter sig kuriösa just från marxistisk synpunkt: i partiets

tidskrift *Der Kampf* skriver en ledande socialdemokrat att politiskt samarbete väl går att förena med social opposition; i en parlamentsdebatt har det sagts att klasskampen numera inte bör föras med strejker och liknande metoder, utan genom förhandlingar inom regeringen. Tydligt är att de österrikiska arbetarna, liksom sina yrkeskamrater i andra länder, är mera intresserade av att förbättra sina levnadsvillkor genom produktionsökning och lönestegring än att förverkliga de ideologiska föreställningar som givit partiet dess namn.

Inom folkpartiet har starkare kritik framförts mot samregerandet. Man räknar med möjligheten att partiet skall få absolut majoritet, man tänker sig också att det skall sluta en allians med frihetspartiet och därigenom bli i stånd att regera utan socialistisk medverkan. I regel håller man dock fast vid den bestående koalitionen, även om planer finns på att utsträcka den även till frihetspartiet och att sålunda nå en klar borgerlig övervikt inom regeringen. Det är denna utsikt som främst oroar socialisterna.

Resultatet av detta slags regering är att Österrike sedan världskrigets slut lever under de mest stabila förhållanden: intet av kriget hemsökt land i Europa har på samma sätt genomgått tio år utan inre skakningar och kursväxlingar. Så skriver nuvarande förbunds-presidenten Adolf Schärf, under många år vicekansler, i sitt för några år sedan utkomna grundläggande arbete "Österreichs Erneuerung". Han betonar i detta sammanhang också hur snabbt Österrike hämtat sig efter världskrigets katastrof och att produktion och levnadsstandard är ojämförligt högre än någonsin tidigare. Detta österrikiska "under", i själva verket märkligare än det tyska "undret", är naturligtvis inte bara beroende av regeringens stabilitet och den samhällsfred som följt av partiernas samverkan. Men med all sannolikhet har denna faktor varit väsentlig, både då det gällt den nya statens friggörelse, det ekonomiska framsteget och den politiska avspänningen. Därför är en överväldigande majoritet inom de stora partierna beslutna att fortsätta samarbetet; att avbryta det är, med hänsyn till att hela förvaltningen är genomsyrad av partiproportiona-

Koalitionsledare

Den österrikiske förbundskanslern, folkpartisten Julius Raab, och t h vice förbundskanslern, socialisten Bruno Pittermann.

lismen, nära nog otänkbart in- om överskådlig framtid. I sina till maj utlysta valen skall re- valprogram framhäver parti- erna samverkans värde samt- digt som de beskyller koalitions- partners för att efter- sträva enpartivalde. Med sä-

kerhet kan därför antas att de till maj utlysta valen skall re- sultera i en ny koalition, som ytterligare befäster de förut med våld kämpande riktingar- nas nyvunna känsla av gemens- kskap.